

BANII. CUM AU APĂRUT BANII?

Cristina Voichița Crișan, Colegiul Tehnic „Anghel Saligny”, Simeria

INTRODUCERE

Cunoștințe generale

Apariția banilor a fost comparată cu invenția alfabetului și a constituit una dintre cele mai ingenioase creații ale omenirii. Ei au avut o influență pozitivă în viața omului dar și una negativă. Sofocle afirma în *Antigona* că: *nimic pe lume nu-i ca aurul de rău ... el răstoarnă state, pustiește... , schimbă inimi virtuose și le îndreaptă înspre fapte blestemate*. Shakespeare spunea și el despre aur că *face alb din negru, din hâd frumos, din nedrept drept, din josnic nobil, din laș erou*.

Istoria a arătat, de multe ori, că banii au fost folosiți și pentru împilarea oamenilor, pentru coruperea lor. Câți n-au trădat pentru bani, câte țări n-au fost destabilizate din exterior cu bani?...

Dacă acum câteva secole Francis Bacon era convins că *știința înseamnă putere*, astăzi tot mai mulți oameni sunt tentați să afirme că banii conferă putere.

Cunoștințe economice

Banii au apărut ca urmare a dezvoltării schimbului de bunuri între oameni. Ei au avut rolul de a mijloci relațiile de schimb, de a facilita funcționarea economiei și de a impulsiona dezvoltarea societății. Fără bani viața economică ar fi rămas mult în urmă.

Relevând importanța banilor pentru orice economie profesorul Paul Samuelson, laureat al Premiului Nobel pentru economie, spunea că aceștia reprezintă *sângele care irigă sistemul economic*.

CONCEPTE

- Diviziunea muncii, specializarea producătorilor
- Schimbul
- Trocul
- Banii
- Vânzare-cumpărare

STANDARDE

Banii reprezintă unul dintre instrumentele majore ale economiei de piață, fiind utilizați pentru achiziționarea bunurilor și serviciilor. Ei facilitează desfășurarea procesului de circulație a mărfurilor și fac posibilă exprimarea în aceeași unitate de măsură a tuturor bunurilor.

Odată cu apariția banilor schimbul se divide în două operațiuni succesive: vânzarea și cumpărarea, spre deosebire de trocul inițial la nivelul căruia se derula o operațiune unică.

În esența lor banii au fost, multe mii de ani, o marfă specială cu valoare intrinsecă, îndeplinind funcția de echivalent general al tuturor mărfurilor. În prezent, banii nu mai sunt o marfă. Ceea ce numim astăzi bani sunt titluri de valoare emise de stat, investite cu putere de cumpărare și de plată. Cele mai multe țări au monedă națională proprie.

În consecință, banii ușurează schimbul, sunt etalonul utilizat pentru a măsura și compara bunurile și serviciile aflate într-o mare diversitate. Totodată, ei pot fi împrumutați, economisiți sub forma unor depozite de valoare sau investiți.

OBIECTIVELE LECȚIEI

Elevii vor:

1. compara schimbul de marfă contra marfă cu schimbul prin intermediul banilor pentru a înțelege diferențele dintre ele, avantajele unuia și dezavantajele celuilalt;
2. identifica factorii care au favorizat apariția banilor: diviziunea muncii și schimbul de mărfuri;
3. descrie urmările apariției banilor în viața economică;
4. explica de ce viața ar fi mai grea în absența banilor sau într-o lume în care banii și-au pierdut valoarea.

DESCRIEREA LECȚIEI

Pe parcursul lecției elevii vor simula atât un act de schimb direct, marfă contra marfă, cât și un act de schimb prin intermediul banilor. În final, comparând cele două mecanisme, elevii ajung să înțeleagă de ce a fost necesară apariția banilor, cum au influențat și au simplificat aceștia viața economică.

TIMPUL NECESAR: 2 ore

MATERIALE

- Cartonaje reprezentând bunuri oferite la schimb și bunuri solicitate – câte o pereche pentru fiecare elev. Cartonajele care formează o pereche vor avea același număr.
- Monede și bancnote de diferite valori confecționate tot din carton
- Mai multe cartonaje reprezentând diferite mărfuri cu un anumit preț
- Fișa de lucru nr. 1: *Ce facem cu banii?*
- Fișa de lucru nr. 2: *Ce știm despre apariția banilor?*
- Folia transparentă: *Funcțiile banilor*

PROCEDEE

Prima oră

1. Scrieți la tablă titlul lecției și anunțați elevii că în această oră vor simula o activitate de schimb direct, marfă contra marfă. Explicați-le faptul că această formă de schimb se numește **troc**. Precizați-le că această activitate îi va ajuta să înțeleagă mecanismul schimbului, consecințele lui pentru producători și consumatori, cauzele și condițiile care au determinat apariția banilor, precum și importanța lor pentru viața economică.

2. Faceți apel la cunoștințele generale ale elevilor despre bani pentru a crea cadrul necesar activității pe care urmează să o desfășurați. Puneți următoarele întrebări:

- a) **Ce credeți, banii au existat dintotdeauna în viața oamenilor?** (Răspuns: *Nu, ei au fost creați de oameni în antichitate.*)
- b) **Cum arătau primii bani? Cum arată ei astăzi?** (Răspuns: *În decursul timpului, banii și-au schimbat forma, de la diferite obiecte până la bancnotele și monedele cunoscute azi.*)
- c) **De ce a fost necesară apariția banilor?** (Răspuns: *Pentru că ei ne ușurează mult viața, fiind implicați atât în relațiile economice dintre oameni, cât și în viața socială, în general.*)

3. Explicați elevilor că vor participa la un act de schimb direct, marfă contra marfă, pentru a avea o imagine mai exactă asupra vieții economice de acum sute de ani când nu existau bani. Distribuiți fiecărui elev câte o pereche de cartonaje, din care unul reprezintă bunul pe care îl oferă la schimb și celălalt, bunul pe care îl solicită.

Explicați elevilor că ei sunt producătorii și proprietarii ai bunurilor pe care le oferă spre vânzare. Fiecare „producător” este specializat în realizarea produsului respectiv, din care obține cantități mai mari decât are nevoie pentru consumul personal. Surplusul îl poate oferi la schimb, încercând să intre în posesia unui anumit bun, cel menționat pe cartonașul pe care scrie „Cumpăr...”

Pentru desfășurarea schimbului elevii au la dispoziție 10 minute. Vor schimba între ei, efectiv, doar cartonajele pe care scrie „Vând...”, fiecare urmărind să obțină cartonașul pe care este menționat bunul pe care trebuie să-l cumpere. La finalul tranzacțiilor fiecare elev ar trebui să aibă o nouă pereche de cartonaje, pe care să fie menționat același bun, atât pentru vânzare, cât și pentru cumpărare. De exemplu, elevul care trebuia să cumpere lână, va avea, evident cartonașul nr. 8 bis pe care scrie „Cumpăr lână” și cartonașul nr. 16 pe care scrie „Vând lână”. Pe acesta din urmă l-a obținut schimbând cartonașul nr. 8 „Vând miere” pe care l-a deținut inițial.

Explicați elevilor nu trebuie să schimbe cartonașele decât dacă au găsit cumpărători pentru bunurile pe care le oferă spre vânzare și în cantitatea cerută.

Obs. Concepeți cartonașele în așa fel încât să existe anumite inegalități, care să-i pună în dificultate pe elevi în realizarea schimbului, și pe care ei să încerce să le soluționeze. De exemplu, cineva care are de vânzare un miel vrea să cumpere grâu (perechea de cartonașe nr. 3); dar cel care are grâu (cartonașul nr. 1) nu vrea să cumpere miel (cartonașul nr. 3 bis), ci pește (cartonașul nr. 1 bis).

Sau, persoana care cumpără pește (cartonașul nr. 1 bis) trebuie să negocieze ce cantitate poate primi în schimbul unei banițe de grâu (cartonașul nr. 2).

Sau, elevului care cumpără piei de animale (cartonașul nr. 7 bis) nu-i va conveni să dea un porc în schimbul a trei piei, chiar dacă a găsit un vânzător (cartonașul nr. 4).

Sau, elevii care dețin perechile de cartonașe cu numerele 10, 13 și 19 pot efectua schimbul dacă și numai dacă se întâlnesc toți trei în același loc. În aceeași situație se găsesc și posesorii perechilor de cartonașe cu numerele 21, 22, 23 și 24, care pot efectua schimbul numai în patru.

După expirarea celor 10 minute alocate pentru derularea tranzacțiilor cereți elevilor să revină la locurile lor.

4. Discutați activitatea desfășurată.

Puneți următoarele întrebări:

a) **Câți dintre voi ați efectuat schimbul și de ce?** (Răspuns: *Cei care au primit la început cartonașele cu numerele 1-2, 5-6, 8-16, 11-17, 18-20, 10-13-19, 21-22-23-24, pentru că fiecare vânzător a găsit un cumpărător pentru marfa lui.*)

b) **Câți nu ați efectuat schimbul și de ce?** (Răspuns: *Cei care au primit cartonașele cu numerele 3, 9, 12, 14, 15 deoarece fiecare vindea sau cumpăra altceva. De asemenea, posesorii cartonașelor cu numerele 4 și 7, deoarece mărfurile nu erau corelate din punct de vedere cantitativ. În aceste condiții ei nu au realizat nici o tranzacție.*)

c) **Ce s-ar putea spune despre mecanismul trocului în aceste condiții?** (Răspuns: *Este foarte anevoios, dificil, neeconomic, deoarece, dacă unui om îi prisosea un bun trebuia să găsească un altul care dispunea de un excedent din produsul de care avea el nevoie și care, la rândul său, era interesat de bunul pe care el putea să-l ofere. De asemenea, trebuiau găsite și obiecte de aceeași valoare. De aceea, concluzionăm că trocul pur funcționa cu inconveniente foarte mari.*)

5) Menționați și alți factori care îngreunau desfășurarea schimbului și de care trebuie să ținem seama: târgurile se aflau la distanțe mari de localitățile producătorilor și, în plus, se organizau doar periodic; drumurile erau greu accesibile, hoții pândeau la tot pasul, animalele trebuiau hrănite și adăpate, carele care transportau mărfuri se puteau strica, înseși mărfurile se alterau, se pierdeau etc. Explicați elevilor că în aceste condiții se impunea găsirea unui intermediar în actele de schimb. Așa au apărut **banii**.

6. Invitați elevii la o nouă rundă de tranzacții, de data aceasta prin intermediul banilor. Împărțiți-le bani, monede și bancnote de diferite valori (confectionate tot din hârtie). Pe o măsută așezați alte cartonașe reprezentând mărfurile pe care elevii le-au schimbat în runda anterioară: grâu, pește, lapte, ouă, miere, lână, animale, metale etc. Fiecare marfă are un anumit preț. „Vindeți” elevilor „mărfurile” pe care le solicită primind, în schimb, sumele de bani corespunzătoare.

7. Comentați actul de schimb desfășurat, punând următoarele întrebări:

a) **Ce a fost diferit în această rundă de tranzacții față de prima?** (Răspuns: *Schimbul s-a desfășurat prin intermediul banilor.*)

b) **În ce au constat tranzacțiile efectuate și cum se numesc ele?** (Răspuns: *Profesorul a cedat bunuri în schimbul banilor. Elevii au cedat bani în schimbul bunurilor. Schimbul a constat în cele două operațiuni: vânzare și cumpărare.*)

- c) **Câți elevi au reușit să cumpere ceea ce au dorit?** (Răspuns: *Toți elevii. Spre vânzare s-au oferit toate mărfurile menționate pe cartonașele cumpărătorilor. De asemenea, bani primiseră suficient de mulți.*)
- d) **În ce condiții s-ar fi putut întâmpla ca unii elevi să nu cumpere nimic?** (Răspuns: *Dacă nu se oferă spre vânzare mărfurile cerute sau cumpărătorul nu dispune de bani suficienți.*)
- e) **Cum este acest schimb de mărfuri comparativ cu trocul? De ce?** (Răspuns: *Mai avantajos, mai ușor, mai profitabil datorită banilor.*)
- f) **Ce urmări credeți că au avut banii asupra vieții economice?** (Răspuns: *Cu ajutorul lor oamenii pot să-și satisfacă mai bine nevoile, să cumpere mărfuri cât mai variate și să vândă tot ceea ce le prisosește. Banii au ușurat mult viața oamenilor. De asemenea, posesorii lor pot să-i împrumute, să-i economisească, să-i investească, pot deci să se îmbogățească.*)
- g) **Sunt banii unica valoare într-o societate?** (Răspuns: *Nu, omul trebuie să știe când să se oprească atunci când e vorba de bani, căci există valori mult mai importante decât bani. Omul este cel ce i-a descoperit și inventat și deci el merită toată considerația noastră.*)
- h) **Cum ar putea fi definiți banii?** (Răspuns: *Banii reprezintă un echivalent general al valorii mărfurilor; monedă de metal sau de hârtie recunoscută ca mijloc de schimb și de plată.*)

8. Explicați elevilor că în limbajul curent și în cel de specialitate se utilizează atât termenul de **bani** cât și cel de **monedă** (acesta provine de la numele zeiței Junon Moneta, în templul căreia romanii băteau monede), deși între cele două noțiuni există diferențe. Noțiunea de bani este mai cuprinzătoare și mai veche decât cea de monedă, întrucât cuprinde toate mijloacele de schimb; noțiunea de monedă este denumirea generică acordată pieselor metalice.

9. Proiectați Folia transparentă *Funcțiile banilor* și explicați fiecare funcție în parte.

10. Distribuți elevilor Fișa de lucru nr. 1: *Ce facem cu banii?* Și cereți-le să identifice funcțiile pe care le îndeplinesc banii în situațiile prezentate. Acordați-le 10 minute timp de lucru, după care numiți câțiva elevi care să prezinte clasei situațiile analizate și funcțiile identificate.

EVALUARE

Pentru evaluarea cunoștințelor dobândite propuneți elevilor un test pe care să-l completeze în 5 minute.

După expirarea timpului alocat prezentați elevilor răspunsurile corecte la întrebările puse în test.

Stabiliți câți elevi au răspuns corect la toate întrebările și felicitați-i.

ÎNCHEIERE

Reluați principalele aspecte ale lecției, cu ajutorul următoarelor întrebări:

- a) **De ce au apărut banii?** (Răspuns: *Banii au apărut ca intermediar în actele de schimb și ca etalon al etalon al mărfurilor.*)
- b) **Ce condiții au favorizat apariția banilor?** (Răspuns: *Diviziunea muncii, specializarea producătorilor și schimbul de mărfuri.*)
- c) **Ce efect au avut banii asupra schimbului de mărfuri?** (Răspuns: *Cu ajutorul banilor schimbul de mărfuri a fost simplificat enorm.*)
- d) **Care este importanța banilor pentru economia de piață?** (Răspuns: *Banii îndeplinesc funcția de mijloc de schimb, intermedierea schimbului reprezentând însăși rațiunea de a fi a banilor; sunt etalon universal și permanent pentru a comensura bunuri, servicii și activități. De asemenea, banii sunt mijlocul de plată, prin care se sting obligațiile economice asumate la un moment dat, precum și mijlocul de păstrare a valorii și de acumulare.*)

Carduri de schimb

SET

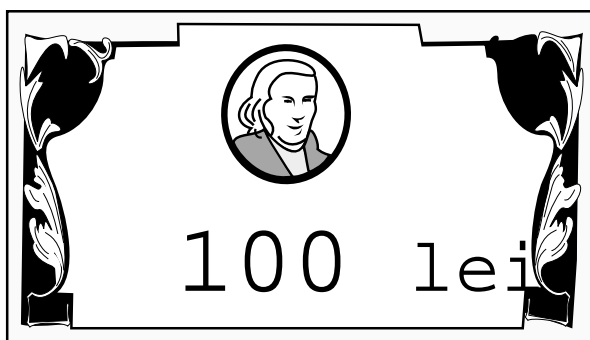
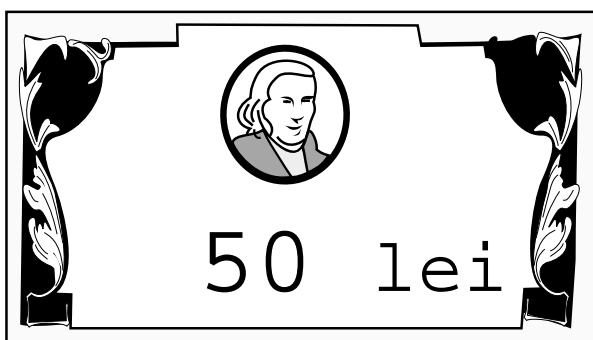
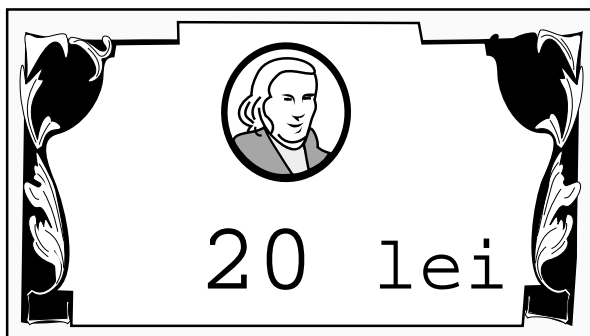
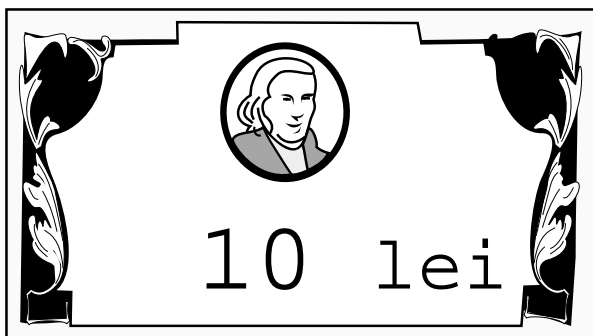
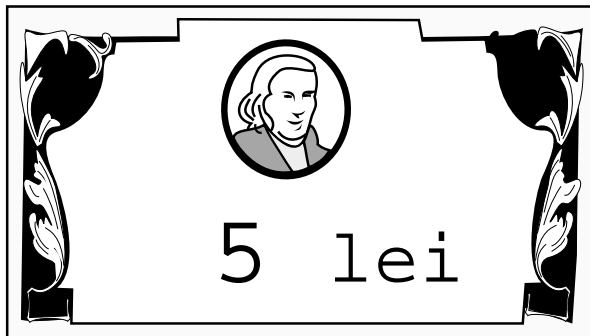
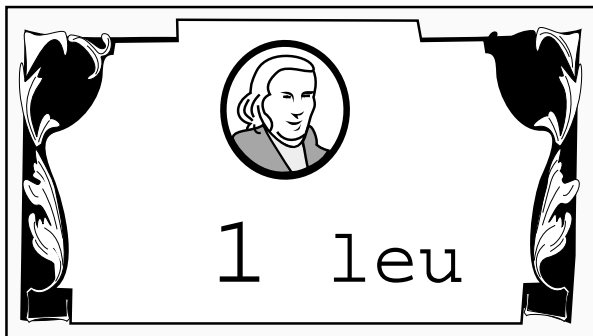
1. Vând o baniță de grâu	1 bis. Cumpăr pește
2. Vând pește	2 bis. Cumpăr grâu
2. Vând miel	3 bis. Cumpăr grâu
3. Vând 3 piei miel	4 bis. Cumpăr un purcel
5. Vând tutun	5 bis. Cumpăr bumbac
6. Vând bumbac	6 bis. Cumpăr tutun
7. Vând un porc	7 bis. Cumpăr piei de animale
8. Vând miere	8 bis. Cumpăr lână
9. Vând aur	9 bis. Cumpăr argint
10. Vând lapte	10 bis. Cumpăr miere
11. Vând cărbune	11 bis. Cumpăr cartofi
12. Vând fier	12 bis. Cumpăr cupru

Carduri de schimb

SET

13. Vând ouă	13 bis. Cumpăr lapte
14. Vând mătase	14 bis. Cumpăr melci
15. Vând oi	15 bis. Cumpăr capre
16. Vând lână	16 bis. Cumpăr miere
17. Vând cartofi	17 bis. Cumpăr cărbune
18. Vând sare	18 bis. Cumpăr orez
19. Vând miere	19 bis. Cumpăr ouă
20. Vând orez	20 bis. Cumpăr sare
21. Vând vin	21 bis. Cumpăr porumb
22. Vând mere	22 bis. Cumpăr vin
23. Vând masline	23 bis. Cumpăr mere
24. Vând porumb	24 bis. Cumpăr măsline

O baniță de grâu 5 lei	Ouă 10 bani
Pește 2 lei	Mătase 10 lei
Miel 20 lei	Oaie 30 lei
3 piei miel 15 lei	Lână 8 lei
Tutun 3 lei	Cartofi 2 lei
Bumbac 2 lei	Sare 25 bani
Un porc 75 lei	Miere 5 lei
Miere 5 lei	Orez 1 leu
Aur 25 lei	Vin 2 lei
Lapte 50 bani	Mere 1,5 lei
Cărbune 1 leu	Măsline 2 lei
Fier 15 lei	Porumb 1 leu

CE FACEM CU BANII?

Numele elevului _____

Completați tabelul de mai jos precizând ce funcție îndeplinesc banii în situația dată.

Situația	Funcția banilor
Carmen cumpără o pereche de pantofi pe care plătește 500.000 lei.	
Maria își plătește o datorie de 10.000 de lei.	
George achită o amendă de 100.000 lei.	
Adrian a economisit 500.000 lei.	
Raluca plătește impozitul pe casă la circumscripția financiară.	
Doamna Munteanu plătește impozitul anual pe venitul global.	
Prețul unui televizor este de 4,5 milioane lei.	
Sandu plătește poștaşului abonamentul radio-TV.	

(sursa: Maria Liana Lăcătuș, George Paul Lăcătuș, *Teste de economie*, 2002)

CE ȘTIM DESPRE APARIȚIA BANILOR?

Numele elevului _____

Răspundeți la întrebările de mai jos încercuind litera care indică varianta corectă.

1. **Când au apărut banii?**
 - a. în antichitate;
 - b. în secolul al XVII-lea;
 - c. în zilele noastre;
 - d. întotdeauna au existat bani.
2. **Prima formă de schimb a fost reprezentată de schimbul:**
 - a. Marfă contra bani;
 - b. bani contra marfă;
 - c. marfă contra marfă;
 - d. bani contra bani.
3. **Factorii care au impus apariția banilor au fost:**
 - a. generalizarea producției pentru consumul propriu;
 - b. diviziunea muncii și extinderea schimbului de bunuri;
 - c. autonomia producătorilor;
 - d. descoperirea metalelor prețioase.
4. **Sub ce formă apar primii bani?**
 - a. bancnote;
 - b. monede divizionare;
 - c. cecuri;
 - d. monede din aur și argint.
5. **Ce tranzacții presupune schimbul realizat prin intermediul banilor?**
 - a. barter;
 - b. troc;
 - c. vânzare-cumpărare;
 - d. creditare-rambursare.
6. **Banii care servesc la plata salariilor îndeplinesc funcția de:**
 - a. măsură a valorii
 - b. mijloc de schimb;
 - c. depozit de valoare
 - d. mijloc de plată;

(sursa: Maria Liana Lăcătuș, George Paul Lăcătuș, *Teste de economie*, 2002)

Banii sunt:

- 1. Măsură a valorii**
- 2. Mijloc de schimb**
- 3. Mijloc de plată**
- 4. Depozit de valoare**